

Redactioneel

‘Vernieuwing in het staatsrecht’, een Haagse klucht

Nu de vaste adviescommissies zo goed als verdwenen zijn uit de Nederlandse, laten-we-bij-de-volgende-kabinetscrisis-pizza-halen politiek, lijkt mij de tijd rijp om het gebeuren rondom de ad hoc commissies van een kritische noot te voorzien.

Eens in de zoveel tijd borrelen uit het moeras der vaderlandse politiek stemmen op om nu toch echt eens de nodige staatsrechtelijke vernieuwingen te bewerkstelligen, teneinde de kiezer meer bij de politiek te betrekken. Er wordt dan zo snel als dat naar Haagse normen mogelijk is, een commissie aangesteld om onderzoek te verrichten op dat terrein. Het is spijtig voor de (meestal) hardwerkende commissies dat die stemmen snel verstommen, zodat de uitgebrachte rapporten spoedig gezelschap zoeken bij uit de tijd geraakte dossierkasten.

Het meest recente voorbeeld van zo'n rapport is het verslag van de Commissie-Biesheuvel, dat door de regering ter kennisgeving werd aangenomen en nooit haar achterban, de fractiespecialist, bereikte. Het uit de vernieuwde wandelgangen (dat kan dus wel!) komende gerucht dat dit op voorspraak van de Koningin gebeurd zou zijn, zal ik terzijde laten, maar feit is dat in de jaren 1982 tot 1984 zowel tijd als overheidsgeld verspild is. Andere na-oorlogse voorbeelden zijn de geringe resultaten van de Staatscommissie-Van Schaik (1953-1956) en de Commissie-Cals-Donner (1967-1971), die bleven steken in enkele bepalingen omtrent internationale verdragen, respectievelijk niet-afdwingbare sociale grondrechten.

Na de verkiezingen van 1989 werd opnieuw voorgesteld, niet in de laatste plaats vanwege de verminderde drukte in de stemlokalen, om het staatsbestel uit het in 1917 aangelegde moeras te halen. Lubbers en Kok namen dit voorstel over in hun regeerakkoord en zie, in 1990 mocht Nederland (lees: de enkele vakpsychopaat) de Commissie-Deetman begroeten. Sceptici werden in eerste instantie overbluft door het politieke gewicht van de Commissie: de fractie-voorzitters in de Tweede Kamer gingen zich er persoonlijk mee bemoeien. De heren en mevrouw Beckers gingen vol goede moed aan de slag. Uit die noeste ar-

beid kwam een rapport dat de probleemgevallen aanwees en onder andere repte over wijziging van het kiesstelsel en over een bezinning op de te groot geachte rol van de Eerste Kamer (hetgeen Kaland en de zijnen nooit zullen accepteren, jeezelf buitenspel zetten is een zeldzaam verschijnsel).

Of dit rapport daadwerkelijk tot iets zal leiden is nog maar de vraag. De naar aanleiding hiervan ingestelde sub-commissies zullen hun ‘vernieuwingen’, waarvan de meeste waarschijnlijk al een aanzienlijke leeftijd hebben, door het parlement en met name de Eerste Kamer moeten loodsen. Belangrijker is echter dat de heer Lubbers moe zegt te worden van de discussie over de relatie kiezer-politiek (hetgeen toch pijn moet doen bij een ieder die op hem gestemd heeft). Een duidelijker signaal is in zijn kringen niet te geven en zal door weinigen genegeerd kunnen worden.

De hier geschetste problematiek speelt bij vrijwel iedere staatscommissie, op bijna elk terrein. Commissies worden op den duur dan ook eerder ontmoetingsplaatsen voor hoogleraren en aanverwanten dan voorportalen van gedegen wetgeving. Voor het staatsrecht is dit alles des te erger, omdat op dat gebied al veertig jaar lang de steeds weer opgewekte verwachtingen telkens weer de grond ingeboord worden, met als gevolg dat in de leerboeken complete kluchten geschreven moeten worden over ‘de staatsrechtelijke vernieuwing in Nederland’. Dat dit de bestudering van het staatsrecht niet ten goede komt, lijkt mij evident. Wellicht dat Deetman soelaas kan bieden door aan deze farce een einde te maken; hij zou mijn hart ermee veroveren.

Ivo Giesen